

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčynlena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ūdwaia doražej.
Ceny abwiestak pawodle ūmowy.

Хто, як і чаму?

«Беларуская Крыніца», адзіны ў Зах. Беларусі незалежны грамадзка-палітычны орган, даволі часта забірае голас у справе беларускай палітычнай ідэалёгіі і ў справе спосабаў, вядучых да зрэалізавання гэтай ідэалёгіі. Аснова нашай ідэалёгіі — незалежнасць народу, а спосабы — палітычная — між іншым — апора і супрацоўніцтва беларускага народу з народамі ўкраінскім і літоўскім. Мы ўважаем, што гэтыя два народы — гэта нашы натуральныя саюзнікі. Пэўне, і святныя да сябе рукі трымаюць, дык так і нашы гэтыя саюзнікі і гэта рэч цалком натуральная. Аднак, якая-ж розніца адносінаў да нас беларусаў маскалёў і палякоў з аднаго боку, а літоўцаў і ўкраінцаў — з другога! Літоўскія і ўкраінскія палітычныя інтарэсы звычайна канчаюцца на ўзбярэжжах беларускай тэрыторыі, а інтарэсы маскалёў і палякоў звычайна датычаць — як гэта ня дзіўна — усёй Беларусі. Масква і Варшава Беларусь звычайна разглядаюць, як сваю натуральную здабычу. Злажыліся на гэта гістарычныя і псυχалёгічныя прычыны і што гэтак ёсць сапраўды — кожнаму ясна.

Аднак ёсць у беларусаў «палітыкі», якія йнакш на гэта ўсё заглядаюцца, якія бадай галоўную небяспеку для Беларусі бачаць іменна ў ўкраінцах і літоўцах.

Так напр. у Вільні ад лютага да траўня месяца сёлетняга году час ад часу выходзіла газета «Беларусь Працы», якой дагэтуль вышла пяць нумароў. Вось-жа чаго толькі ў ёй няма пад адрэсам ўкраінцаў і літоўцаў! Спатыкаем там нават такія цвёрджанні, што літоўцы і ўкраінцы фактычна імкнуцца забраць усю Беларусь, бо маюць прэтэнсіі нават на такія беларускія гарады, як Полапак, Смаленск, Бабруйск, Баранавічы, Наваградка, Магілёў. І агулам, чытаючы артыкулы ўспомненай газеты, здаецца, што літоўцы і ўкраінцы — гэта сапраўды самыя заядлыя, самыя паганяныя народы на свеце і самыя найгоршыя нашыя ворагі. Праўда, да гэтага «органу», ня вылучаючы і самога пана рэдактара, ніхто з беларусаў паважна не адносіўся; беларускае грамадзянства на гэтую газету заглядалася выключна з боку гумарыстычнага. Але факт астасца фактам, што «Беларусь Працы» беларусаў літоўцамі і ўкраінцамі стра-

шыла так, як матка дуронлівых сваіх дзяцей страшыць цыганамі, або дзядоўскім мяшком.

Але не канец на гэтым — ёсць сярод беларусаў у Вільні яшчэ адна газета, а завецца яна «Родны Край», якая так-жа не на жарты страша беларусаў літоўцамі і ўкраінцамі. Так напрыклад у «Родным Краі» спатыкаем цэлы рад артыкулаў, якія, праўда, асцярожней, больш стрымана і ня так весела, як «Беларусь Працы», але так-жа — прадусім літоўцаў — малюе ў дужа чорных фарбах, апісваючы між іншым нейкія фантастычныя прасяледаванні беларусаў ліцьвінамі ў цяперашняй Нез. Літве. Дастаецца так-жа нямала ў «Родным Краі» і ўкраінцам. Спатыкаем там артыкулы, у якіх цалком паважна апісваюцца страхі, якія гатуюцца ўкраінцамі. Даводзе гэная газета, што за некаторымі ўкраінскімі палітычнымі арганізацыямі, як УНДО, стаяць гітлераўскія немцы, якія — не бяз ведама ўкраінцаў — маюць плян стварыць незалежную Украіну, магчыма з найбольшымі тэрыторыямі беларускімі, на якіх-бы немцы маглі свабодна колёнізавацца. Згэтуль выходзіць, што «Украіна (не арганізацыя — Рэд) адносна Беларусі — як выражаецца «Родны Край» — адыгрывае паганую, бо даслоўна Юдавую роль». Дык, як бачым, з ўкраінцамі для нас выглядае ня толькі фантастычна, але і сапраўды страшна.

Такім чынам, як «Беларусь Працы», так і «Родны Край» ня то што нейкія палітычныя адзінкі, нейкія палітычныя арганізацыі і кірункі сярод літоўцаў і ўкраінцаў адносна беларусаў малююць у дужа чорных красках, але фактычна абвіняюць і бясцяць ўкраінскі і літоўскі народы. Ясна, што гэтка «палітыка» рэч цалком нячыстая і з праўдзівай палітыкай ня мае нічога супольнага. Дык запытаймо, што там у гэтых рэдакцыях за людзі, якіх яны палітычных кірункаў? Вось-жа там рознай масы беларускія санатары, там беларусы — і не беларусы, — якія супрацоўнічаюць з польскім так званым Беспартыйным Блэкам Супрацоўніцтва з урадам. Гэтым разьвязваецца і ўся загадка. Польскія палітыкі, як санацыяныя, так і эндэкія, зацікаўлены ў тым, каб беларускія палітычныя групы пакіраваць на бездарожжа, і лейцы гэтай палітыкі трымаць у сваіх руках. Адным з галоўных

пунктаў гэтай іх палітыкі заўсёды было — не дапусьціць да беларуска-літоўска-ўкраінскага збліжэння, а так-жа разьбіваць такое, калі яно дзе завязваецца, імкнучыся заўсёды сварыць і каляціць беларусаў, літоўцаў і ўкраінцаў, гэтым аслабляючы іх сілы ў барацьбе за свае народныя правы.

Ясная рэч, што насыпяе спор за граніцы і за іншыя палітычныя справы між Беларусіяй і Літвой у Віленшчыне і Горадзеншчыне з аднаго боку, а так-жа між Беларусіяй і Украінай у Падлясся і Палесься — з другога боку. Спор гэты ўжо цяпер, калі ён яшчэ тэарэтычны, замест разьвязваць яго цалком спакойна, аб'ектыўна і справядліва, часам беспатрэбна і беспадстаўна заагняюць і плутаюць розныя палітыкі і палітычныя групы, як з боку ўкраінскага, літоўскага, так, на жаль, як бачым, і з боку беларускага.

Вось-жа з падобнага роду шкоднымі выскакамі, з чыйго-б боку яны не паходзілі, трэба рашуча змагацца ў імя агульнага добра, якое толькі апіраецца на праўду і на зразуменьні ўзаемным правоў кожнага з гэтых народаў і на сапраўды справядлівых узаемных адносінах. І мы, хоць стаім іменна на грунце ідэалёгіі супрацоўніцтва і разуменьня беларусаў, ўкраінцаў і літоўцаў, маем адвагу сказаць праўду ў вочы як ўкраінцам, так і літоўцам, калі гэтага сапраўды заходзіць патрэба. Выходзіць аб гэтым сьведчыць у «Беларускай Крыніцы» артыкул проціў крыўднага для беларусаў і няггоднага з праўдай у «Wiad. Literackich» выступу прафэсара літоўскага ўнівэрсытэту ў Коўне Шалкаўскага, а так-жа артыкул проціў ўкраінскага ўндаўскага «Діла», у якім былі надрукаваны разважанні аб тым, што быццам Горадня — гэта ўкраінская этнаграфічная тэрыторыя. Але ствараць факты, павялічваюць існуючыя, рабіць з іх прынцыпы і на іх падставе — дзеля пекных польскіх вачэй, — як гэта робяць розныя беларускія санатары, абвіняць народы літоўскі і ўкраінскі, гэтым выклікаючы штучны недавер да іх у беларускага народу, — ніяк няможна, бо з гэтага ўсяго сапраўды неаблічальна вынікае шкода для маладога беларускага народнага адраджэння.

Праўда, у «Родным Краі» ў апошніх яго нумарох спатыкаем ужо як-бы зьмену ў гэтай справе тактыкі. Спатыкаем там ужо

Сьв. п.

Др. Мікалай Ільляшэвіч

За часта, станоўча за часта як на беларускія варункі прыходзіцца пісаць нэкралёгі аб нашых культурных працаўніках. Асабліва калі мова аб працаўніках ужо ўвайшоўшых у жыццёвую каляіну і прад каторымі — палюдку бяручы — здавалася-б так доўгая яшчэ дарога жыцця і працы, як доўгі за імі сьлед ужо пражытых дзён. Іншыя аднак намеры Таго, Хто жыццё кожнае істоты трымае ў Сваёй валадарнай руцэ... Прыкладам і пацверджаньнем гэтага сталася вестка аб сьмерці настаўніка Віленскай Беларускай Гімназіі і Віленскай Праваслаўнай Духовнай Сэмінарыі, Д-ра Мікалая Ільляшэвіча, абляецца ў панядзелак 3 г. м. рана ўсю беларускую Вільню: Др. М. Ільляшэвіч памёр маючы ўсяго 31 год жыцця.

Радзіўся Др. М. І. у м. Пружане, у 1903 годзе; незабавам знашоўся ён з бацькамі ў Вільні, дзе вучыўся у Віленскім Духовным Вучылішчы. Перад прыходам у Вільню немцаў, бацька Д-ра М. І., як паштовы чыноўнік, быў эвакуаваны ў Расею, у Рязаншчыну, дзе малы Мікола прабыў у школе да 1919 году. У гэтым-жа 1919 г. М. І. знашоўся ўжо ў Вільні, дзе і паступіў у І-шую Беларускаю Гімназію, якую скончыў у 1923 г. Ужо на гімназіяльнай лаўцы паказаліся ў М. І. зародкі нахілаў да грамадзкай працы; быў ён і адным з закладчыкаў першай часопісі беларускай моладзі «Маладое Жыццё», якое пазьней ён і вёў. Скончыўшы гімназію М. І. знайшоўся ў Празе, дзе выбраў сабе географію за прадмет студыяў на тамашнім чэскім унівэрсытэце. І тут, як перш у гімназіі, М. І. не сядзеў злажыўшы рукі, але кожную магчымасьць выкарыстоўваў, каб пазнаёміць чужынцаў з беларускім пытаньнем, з беларускім жыццём. Слабае з натуре здароўе аднак няраз тут ужо ставіла частыя перашкоды і М. І. змушаны быў некалькі разоў абрываць працу і шукаць ратунку для сваіх хворых грудзей у розных акадэмічных санаторыях. Па кожнай такой пабыўцы на лекаваньнях М. І. накідаўся на працу з яшчэ большым агнём. — Гутаркі тамлі хворыя грудзі Міколы і ён, будучы йшчэ студэнтам, укла-

артыкулы, з якіх вынікае, што санатары пачынаюць так-жа прапагаваць думку аб збліжэньні беларусаў, літоўцаў і ўкраінцаў, але... з дадаткам Польшчы. Аб гэтым пагаворым шырэй іншым разам, а цяпер толькі скажам, што гэтка думка ўжо даўно акалячвалася па галовах розных беларускіх полёнафілаў і мела толькі той skutak, што давала гэтых беларускіх палітыкаў да поўнага банкруцтва, бо польскія палітыкі розных адцёнаў у гэтай справе заўсёды паступалі так, як напісана ў басьні Крылова: «А Васька слушае, да ест»...

дае пачэску для чужынцаў кнігу аб беларусах і Беларусі, п. н. „Bélorus a Bélorusové“, якая вышла друкам у Празе толькі ў 1930 г. Пры гэтай аказіі трэба зазначыць, асабліваю здольнасць нябожчыка пранікаць у чужое асяроддзе і знаёміць з сваімі (беларускімі) думкамі і плянамі: гэта была стыхія нябожчыка. Апрача названай кнігі, напісаў М. І. шмат большых і меншых працаў аб Беларусі ў загранічную прэсу. Між іншым большая такая праца нябожчыка М. І. пад назовам „Культурна-геаграфічны характар Беларусі“ была друкавана ў зборніку чсл. географічнага Т-ва „Sborník čsl. společnosti zeměpisné“, сшыток 1—4, год 1928. Працаваў нябожчык і ў рэдакцыях: вялікай чэскай энцыклёпедыі Отто-ы і энцыклёпедыі украінскай, усюды праціскаючы весткі аб Беларусі і Беларусі. Гэта праца была жыццёвай стыхіяй нябожчыка, ён гэтым жыў. Універсітэт скончыў М. І. у 1928 г. з тытулам доктара філэзофіі. Тэмай дысэртацыйнай нябожчыка была: „Беларусь як антропо-геаграфічная адзінка“. Вярнуўся М. І. у Вільню толькі ў год пазьней, у 1929 г. і адразу прыступіў да працы ў тутэйшай Беларускай Гімназіі, дзе яго і застала сьмерць у самым разгары жыцця і надзейнай працы. На Віленскім грунце, па за школай, нябожчык ня меў ужо аказіі выказацца працай, ініцыятывай, тым больш, што апрача таго мусіў яшчэ здабываць сабе г. зв. „кваліфікацыі“. І міма тое, нашоў ён яшчэ час і сродкі, каб апрацаваць і выдаць друкам падручнік псыхалёгіі для гімназіяў.

Гэта кароткі нарыс жыцця, так рана абарванага няміласэрнай сьмерцю. Трэба аднак зазначыць, што лёс Д-ра М. І., сяньня ўжо нябожчыка, гэта лёс беларускае інтэлігенцыі наагул, што прабіваючыся да сьвятла навукі пры ўсіх недатках, траціць здароўе а пасьля, калі прыходзіць час працы, ужо няма на гэта сіл... У гэтым трагедыя беларускае інтэлігенцыі ў нядаўнай яшчэ мінуўшчыне, тое самае дзеяча сягоньня і тое-ж будзе яшчэ хіба дзеецца доўга, покуль... беларусы будуць кутнікамі ў сваёй роднай хаце.

Міколы Ільяшэвіча няма. Ня хочыцца верыць. Бо ж яшчэ дзесяць дзён таму яго бачылі мы ходзячага па запаленых вуліцах Вільні. А аднак праўда!

Лішне сьвежая йшчэ магіла. Д-ра М. І.—ча, каб дакладна сха-рактэрызаваць ягоную дзейнасьць,

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Сьмерць Д-ра М. Ільяшэвіча. Уночы з 2 на 3 г. м., у санаторыі „ТОЗ“ у Вільні памёр ад сухотаў настаўнік Віленскай Беларускай гімназіі і Праваслаўнай Духовнай Сэмінарыі Д-р Мікалай Ільяшэвіч, пражыўшы ўсяго 31 год. Паховіны Д-ра М. І.—ча адбыліся з сьв. Троецкае Царквы на сьв. Еўфрасінеўскіх могілках дня 5 г. м.

Х-ты Кангрэс Нацыянальных Меншасцяў і Беларусы. Дня 4. г. м. ў Бэрне швайцарскім пачаў свае нарады Х-ты Кангрэс Нацыянальных Меншасцяў. У гэтым Кангрэсе Беларусы, як ведама, учасьця сёлета не бяруць. Беларускі-ж Нацыянальны Камітэт выслаў на Кангрэс пісьмо наступнага зьместу:

„Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні, як галоўнае прадстаўніцтва Беларусаў у граніцах сучаснай Польшчы, шчыра вітае Х-ты Кангрэс Нацыянальных меншасцяў Эўропы з прычыны ягоных нарадаў у Бэрне, жадае яму ў прадста-ячых працах захаваць дагэтуляшні кірунак ды асягнуць якнайплоднейшыя вынікі“.

ягонья заслугі на беларускім полі. Адно ясным ёсьць ужо, што Нябожчык быў шчырым і гарачым беларускім патрыётам. І гэта ўнутранае Ягонае перакананьне паліла Яго душу, мучыла надламанае здароўе. Усе заломы ў беларускім нутраным і вонкавым жыцці вельмі балюча адбіваліся ў душы Нябожчыка. Працаваў Ён сам для Беларусі як толькі мог і ўмеў, але жадаў, каб для гэтай-жа справы працавалі і ўсе, каго ён знаў яшчэ з школьнай лаўкі. А калі хто хаваўся нейдзе ў прыватных інтарэсах, для таго нябожчык не знаходзіў досыць вострых слоў і дакораў. Між іншым, Яму трэба прызнаць аўторства думкі прэсвай круцыяты паіменнай проці ўсіх тых, хто былі беларусамі, але... схава-ліся і не даюць аб сабе знаць. Мо' некалі гэты сродак і прыдзе-ца застасаваць.

А тымчасам, Родная Зямелька, прыймі яшчэ адну ахвяру, што прадчасна згарэла на Тваім аўтары і дай ёй вечны супакой, якога тут, на зямлі не зазнала.

Вечная памяць!

А. К.

Аб беларускай керамцы.

Кераміка — мастactwa farmawań- nia i wypaliwańnia prадmietaў z hli- ny, — належыць да найстarejšых wyt- waraў ludzkoj kultury. Wyraby z hli- ny byli znanyja amal što ўсім naro- dam świetu jašče ў siwuju minuščy- nu, ale na najwyšejšaj stupieni ma- stackaj i techničnaj daskanalności sta- jali wyraby staradaŭnych hrekaŭ.

U Bielarusi wyraby z hliny zna- nyja taksama z wielmi daŭnych ča- soŭ. Pieršyja hlinianyja wyraby, jaki- ja ŭ nas znachodzim, heta harščočki- urny z starych kurhanoŭ, wylepliwa- nyja jašče rukami, biaz pomačy han- čarskaha koła. Paźniejšyja hančarski- ja wyraby mała ŭžo rožniacca ŭ swa- im wykanańni ad ciapierašnich, jakija my znojdzim na koźnym našym kir- mašy.

Aryhinalnaja ŭ swajej prastacie bielaruskaja ceramika apošnimi časa- mi pačala zwaračywać na siabie ŭwa- hu mastakoŭ-specyjalistaŭ swajej wy- sokaj estetyčnaj wartaści. Nie pad- lahajućy bolšym čužym upływam, bie- łaruskaja ceramika ŭ swaim raźwićci amal nie mianiala sposabaŭ technič- naha wykanańnia i formaŭ wyrabla- nych prадmietaŭ, a zatoje kłała na- cisk na daskanaleńnie hetaj formy, jak najbolš ciesnuju i harmoničnuju lučnašć jaje z praktičnymi patrebami i na estetyčnuju daskanalašć. Biela- ruskaja ceramičnyja wyraby — heta mastacki wytwar sialanstwa, heta prад- miety pieršaj patreby ŭ sialanskaj chacie, i tamu darma budziem šukać u bielaruskaj ceramicy prajawaŭ t. zw. „mastactwa dla mastactwa“, charak- ternaha dla wyrafinawanaha smaku bolš zamožnych słažoŭ hramadžian- stwa i ŭ hetym harmoničnym zlučeń- ni krazy prадmietu z jaho praktičnaj wartaści, asiahnutym wielmi prosty- mi technična sposabami, kryjecca kluč vysokaj mastackaj wartaści bie- łaruskaj ceramiki.

Na mastackija zdabyčy bielarus- kaj ceramiki pačali zwaračywać uwa- hu specyjalisty tolki ciapier, kali ma- stackta XX w. honicca akurat za pra- statoj i silicца najsci syntezy formy.

Nia sumierni da swajej krazy, bielaruskaja ceramika amal susim nia može nawukowaha apracawańnia, i ta- mu hodnyja asabliwaj uwahi jość raz- wažanni ab bielaruskaj ceramicy W. Husarskaha, źmieščanyja ŭ časapisie „Wiedza i žyćie“ (Wacław Husarski. Ceramika ludowa w Polsce. „Wie- dza i žyćie“, Nr. 5 Warszawa 1934).

Praca hetaja, heta karotki ahlad narodnaj ceramiki ŭ Polskaj dziařa- wie.

Aŭtor kaža, što pawodle rožnych stupieniaŭ raźwićcia ceramiki „možna

zrobić padzieli (ziamiel Polskaj dziař- żawy) dakładna adkazywajućy etnična- mu padzieliu kraju“.

„Wydzialajucca asabliwa dźwie wialikija hrupy, z dosyć adnalitymi, a susim rožnymi asabliwaściami: biela- ruskaja, naskroś tradycynajna, z wy- raznym archaizmam, trywajućaja pry adwiečnych formach i sposabach az- dablanni, pry prostaj i pieršabytnaj technicy, — i polskaja, z nieparaŭnal- na maładziejšaj tradycyjaj, z časta, prytym, mocnymi śladami ŭpływu kul- turna wyšejšych słažoŭ. — Treciaja hrupa, ukrainskaja, zajmaje pasrednaje pałažeńnie; jana mienš aryhinalnaja i mienš adnalitaja; stykajucca i lučac- ca ŭ jej asabliwaści dźwioch papia- rednich

U Bielarusi spatykajem načyńnie naturalnaj formy, h. zn, formy stano- wiaćaj wynik praktičnych patreb; kra- sa ich arhanielna i nieraździelna lu- čycca z metaj, z praktičnaj wartaści. Formaŭ. Formy hetyja — heta miska, dajnica, barylka, dziaža, harščok, zban“.

„...Kolery, atrymliwanyja najpraš- ciejšymi sposabami, spatykajem u bie- łaruskim hančarstwie. I tak, pierad- usim naturalny koler palenaj hliny ad świetła-žaŭtawataha, da bura-čyrwonaha. Časam kolery hliny lučacca, az- dablajućy niawypalenaie jašče načyń- nie hlinkaj inšaha koleru. Peŭnuju źmienu koleru atrymliwajucca akunuŭ- šy načyńnie zaraž-ža pa wypaieńni, jašče haračaje, u chlebnny kwas, jaki daje jamu ciamniejšy wyhlad, twora- čy prytym plamki. Dalejšaja stupień farbawańnia — heta nadawańnie dla načyńnia čorna-siwoha koleru wypa- liwańniem u dymie...“

„Z hledzišča techničnaj i mastac- kaj ewolucyi, polskaja ceramika staić na najwyšejšaj stupieni raźwićcia... Ale heta nia maie ničoha supolnaha z estetyčnaj wartaści. Wyrablanych prадmietaŭ: najprašciejšymi sposaba- mi možna asiahnuć najlepšyja z este- tyčnaha hledzišča wyniki. I jany sa- praŭdy asiahajucca. Nia hledzičy na swaju pieršabytnašć, najwyšejšyja este- tyčnyja wartaści maie akurat najbolš prymityŭnaja bielaruskaja ceramika. Amal što nie zakraŭutaja ŭpływam wialikaj kosmopolityčnaj kultury, za- chwala jana ŭ plynny stahodździaŭ ty- ja samyja tradycynyja formy, daska- nalačy adnak ich z pakaleńnia ŭ pa- kaleńnie praz świedamaje pryterni- wańnie da praktičnaha ŭžytku i pad- świedamaje wyčućcio harmonii formaŭ i dekoracyi. I hetaja harmonija — biezahannaja.

Asabliwa ŭ nadawańni formy tu- tejšyja (bielaruskija) hančary sapraŭd-

Wincuk Adwažny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

VIII. Stary kawaler.

Pan Charašucha doŭha chadziŭ pa swaim tryšaźniowym pokojčyku, pykaŭ lulku i dumaŭ. Ab čym jon dumaŭ? Wledama, stary kawaler: dumaŭ ab swajej ciažkaj doli. Hal kališ żylosia šyrej, jašniej, a ciapier...

— Što mianie ŭpiorla ŭ hetuju durnuju Za- wałaku? Čaho ja tut siadžu — madzieju? — pytaŭ- sia sam siabie arhanisty. — Prawalisia jana, heta hłuš i dzieli!

I naahŭl žyćcio pakazywalaŭsia jamu takim marnym, što prosta ŭciau-by sam ad siabie, kab bylo kudy.

— Da čaho ja dažyusia? — hamaniŭ jon sam z saboj: — koźny čalawiek maie swaju metu, a ja?... Nu, ja nabyto arhanisty: pracuju jak wol, nia pju, nie lajdaču, nia hulaju ŭ karty; a wot na- wiet i hrašej nie sabraŭ na čornuju hadzinu! Mu- sić praŭdu niechta kazaŭ, što staromu kawaleru i Boh nie pamahaje.

Aharnuła jaho niejkaja balučaja, nieprachod- naja ciemra; ale na samym dnie duży, praz chma- ry horkaha zadumieńnia, prašwiečywała jasnaja zo- rańka—Hanula. Bačuŭ jaje ŭ fantazii, jak siadziela pry kałauřotku i niejak nadta-ž choraša adwodziła lewuju ruku z nitkaj; a tut rysamalisia jejnyja hrud- dzi, poŭnyja žyćcia i ahniu; wočy šeryja z zielan- kawatym adcieniem, zrenki biezbiarežna hlybokija; miahkki, šaukawisty wolaš... Postać — nia nimfy — suchotnicy, ale pryhožař bielaruskaj žančyny, styd- liwaj i pakornaj, ale adwažnaj i lohkej, pracawitaj i achwiłarnaj. Praŭda, Hanula byla nia wučonaja, ale jasna pračuwała praŭdu i koźnuju sprawu ras- stryhała praktična.

12) Takija dumki bludzili pa sturbawanaj lysaj hałoŭcy pana Charašuchi. To woš bačuŭ nowy ab- razok: Hanula pałanieie pierad probarščam (pačyr- waniela, jak makaŭ świet!), jak toj stydziŭ jaje za sylabiz. Zdaiecca jamu, zara pajšoŭ-by i wylajaŭ- by ksiandza ŭ wočy: aź stydna stała ciapier, čamu tam nie zastupiusia. Hanula ŭ swajej škole mieła i musiła mieć pawahu: dyk jak-ža možna, chacia- by nawiet i ksiandzu, adbirać — biaz daj pryčyny pawahu pierad wučniami, i to biednaj, biezbaron- naj žančynie?...

Adnym słowam, z usiaho sama saboj wywo- dziłasia pastanowa: — Charašucha, žanisia! biary Hanulu!

— Oj, što za dumka? — śmiajausia z siabie stary kawaler. Pačynaŭ wyciahiwać pieraškody: — Hanula — prostaja žančyna, a jon, znakam tym, arhanisty: ludzi buduć śmiajacca. Značyć, saŭsim niaroŭnaja para“.

— Ale ci-ž nia stydna żyć tak, biaz idej, biez siamji, biez żywoha čalawieka ŭ chacie? Nija ma- nach, ni ja chto: wot prosta — žyćcio... Praŭdu niechta kazaŭ, što ŭ narodnych pahaworkach skry- ta hlybokaja mudraść — mudraść wyrablana wia- kami. I woš ža adna takaja pahaworka kaža „Žyć- cio staroha kawalera — heta žyćcio sabačaje...“

— Tfu! — plunuŭ arhanisty z pahardaj staŭ žybčeř chadzić pa pokojčyku. — Woš, kaža, i da- žyusia čalawiek.

Ciapier starausia Charašucha ab ničym nia dumać, ale dumki nazołiwa ležli ŭ haławu.

— Hanula — ŭdawa, maie chłapca, — pryš- la nowaja pieraškoda: — tolki nažywieš biady i kłopaty.

— Što-ž takaje? chłapca wywuču na arhani- staha, abo na ksiandza; widać, zdolny mały „pštyk“. — Charašucha zaśmiajausia i pakručiŭ haławuju.

— Woš tut usie probarščawy Akademii tres- nuli, „pštyknuli“. — „Čamu, kaža, wučyć sylabiza- wać? I mianie-ž kališci matka hetak wučyła i sa- moha ksiandza napeŭna taksama. Što tut hawaryć:

teoryja — swaim paradkam, a praktyka — swaim. Tut Hanula ničym nia winawata.

Tak razwažyŭšy ŭsio tudy i siudy (wiedama, stary kawaler nia maie z kim paradziacca!), arhani- sty kryšku supakoiusia i pačaŭ pisać metryki. Charakter pišma mieŭ roŭny: koźnaja litara byla čytalnaja, nacišniena krapčeř pasiaredzinie; a za- krutasy bywali bolšyja, abo mienšyja, pawodle na- stroju pišaki. Słahonnia jon asabliwa fantastyčna zakručywaŭ chwościki niekotorych litaraŭ. Koźnaja metryka pačynałasia doŭhim kamunałam: „Tysyča wošemscotť deŭjanosto perwago goda...“ Skolki, skolki razoŭ paŭtaraŭ Charašucha hetyja słowy, žmianiajućy raz na hod apoŭniuju cyfrul Naahŭl jon nikoli ŭ metrykach nia mylausia. Murawanski dziekan stawiŭ jaho za przykład arhanistym celaha pawietu, tak što tyja, biednyja, musili jašče wastrej wytočywać nožyki, kali pryšlosia skrabać prypsutu- ju metryku ŭ aryhinalie, ci ŭ dublikacie. Charaš- ucha znaŭ napralot usie zawałackija parachwiłal- naja adnosiny, ŭsie imiony i prožwiščy, dyk ruka ma- šynalna išła sama, roŭna i dryhoža wywodziačy zwyčajnyja litery i gustoŭna zakručywujućy wialiki- ja. Dyk woš metryki nawiet nia mučyli arhanistaha: moh pisać cely doŭhi dzieŭ. I ciapier, zasieŭšy i ŭhlybiŭšysia, staŭ wypilowywać tyja samyja biez- kaniečnyja kamunały: „Tysyča wošemscotť...“

Ale woš u adnej chrosnaj metrycy, jak na toje, kumoj była Hanula Jakubicha. Charašucha asabliwa staranna zapisaŭ jaje. Adnak zabytyja dumki wiarnulisia z nowaj siłaj: treba bylo z sa- boj zmahacca. Tut woš prypomniałasia ranišniaie zdareńnie, i arhanisty raptam, biaz nijakaj przyčyny, ŭžo ŭ čužoř metrycy, pośle litary „pe“ lapnuŭ „pštyk.“ Až zachnuusia stary kawaler, a z toho razhonu i abureńnia na siabie, šarhanuŭ i wydzier celuju kartu, choć jano niejak tam možna bylo-b paradzić, nawiet i biez skrabańnia.

Tak byla žniščana dwuchhadziłnaja praca.

Charašucha, zły na siabie, chadziŭ pa pokoj- čyku i tak zaŭziata ŭclahiwaŭ dym z lulki, što aź

nyja mastaki. Ichnaja specyjalnaść, heta mienś, ci bolś smułaŭ načyni — harški, dzieży, zbany, — biaz wuch, z adnym wucham, z dwuma, časam z prykryŭkaj, kaniešnaj pry hetawaŭni ŭ staradaŭnych piecach... Načyniŭnie hetaje daskanalna prytaŭnawanaŭ da swajho ŭżytku, wykananaŭ z idealnym wyučciom hłyby, biez zahany ŭ praporcyjach, u biahu ploščy, u lučeŭni častak. Pry niekatorych, asabliwa ŭdaŭšychsia ekzemplach, samo-saboj nasoŭwajacca paraŭnaŭnie z archaičnajceramikaj hrekaŭ. *)

Z ślachotnaj prastatoj formy hetaha načyniŭnia harmonizuje prastata i skromnaść jaho dekoracyi... Bielaruskaja ornamentyka nia wyšla da hetul paza najprašciejšyja schemy spatykanyja ŭ prašlawianskajceramicy...

„...Kali choǳić ab matwy ornamentaŭ, dyk u bielaruskim hančarstwie najbolś archaičnyja formy, tyja samyja, jakija spatykajem na dahistoryčnych načyniŭniach: t. zw. jołačka, halinki, wuzyki, pajaski. Usie hetyja motywy abstrakcyjnyja — ihra linijaj... „Ale hetyja, tak pieršabytnyja sposaby azdablaŭnia, ŭżywajucca adnak z sapraŭdnyim artyzmm.

Niefarbawanaŭ načyniŭnie wyrablajacca z wielmi świetlaj hlíny, paśla wypaliwaŭnia amal bielaj, azdablajucca z ornamentam malawanym ciomnaj hlínkaj. Hety dyskretny ornament składjajacca z roŭnaležnych abručy, wuzykaŭ, plamak rehularnaj formy, rysawanych płuŭnym piarom. Akcentuje jon z niepamylnym wyučciom architektoniku načyniŭnia, jahony padziel na bruška i šyju. Farbawanie ŭ chlebnym kwasie wytwaraje na pawierchni ihru prypadkowych plamaŭ...

Ale najbolś raspaŭsiudžanaŭ farbawanie hlíny wypaliwaŭniem u dymie, sakoje daje dla načyniŭnia koler čorna-siniawaty; zawuć ich siwakami. Ornament siwakoŭ jašče bolś dyskretny jak na načyniŭni naturalnaha koleru; bywaje jon wryty abo wycisnuty, najčaciej adnak rysawany kamiennym rysikam; u hetym wypadku my jaho bačym tolki dziaŭkujučy roznamu załamaŭniu świetła na šorstkaj, hładžanaj puwierchni... Taksama i tut meta ornamentu — zaznačeŭnie architektoniki načyniŭnia, zaakcentawaŭnie „padzielu hłyby i biehu ploščy“.

Tak charakteryzuje bielaruskuju ceramiku W. Husarski. Jak-ža-ż wyhadaje ŭ paraŭnaŭni z bielaruskaj ceramikaŭ?

*) Padabienstwa bielaruskaha mastactwa da wysokawartasnaŭ mastactwa hrekaŭ W. Husarski zaŭważył nia pieršy. Miż inšymi, žwiarnuŭ uwahu na wystupaŭnie asnaŭnych hreckich formaŭ u bielaruskaj architektury, narodnaj wopratcy i niekatorych haspadsarskich pryładach, niemiec dr. A. Ippel (Dr. Albert Ippel. Zur weissruthenischen Kunst. u. knizle. Weisruthenien. — Wydawiectwa W. Jäger. Berlin 1919. Str. 94—95).

Z bielarus. katalickaj niwy

Nabaženstwa dla bielarusau-katalikoŭ m. Wilni paśla letniaha pierarywu ŭznawiaŭsia ŭ niadzielu dnia 2 h. m. Ad hetaha času što niadzielu i świetła nabaženstwa budzie adpraŭlacca ŭ kaściele litoŭskim św. Mikaja a hadz. 10 aj rana. Padčas nabaženstwa śpiewajucca bielaruskija religijnyja pieśni i haworacca bielaruskija kazaŭni. — Dla kožnaha Bielarusakatalika m. Wilni prysutnaść na hetym nabaženstwie jość abawiazkam nia tolki religijnym ale i narodnym.

Aprobata duchoŭnych uładaŭ dla druhoha wydaŭnia bielaruskaha katalickaha malitaŭnika „Hołas Duśy“. Dawiedwajemsia, što Wilenskija Mitrapalitalnyja ŭłady dali ŭžo swoj dazwoł (aprobatu) na drukawaŭnie nowaha malitaŭnika dla katalikoŭ-bielarusau p.n. „Hołas Duśy“. Hety malitaŭnik, u pieršym wydaŭni apracawany niabožyčkam Kaz. Swajakom (Ks. K. Stepowičam) ŭžo całkom wyčarpany i tamu wydaŭnie druhaje wielmi patrebnaje. Nowaje wydaŭnie malitaŭnika apracawaŭ Ks. W. Hadleŭski, wiedamy bielaruski dziejać i aŭtor „Historyi Światoj Staroha i Nowaha Zakonu“. Nastupnym zadaŭniem jość sabrać srodki na wydaŭnie malitaŭnika. Za hetu sprawu, jak wiedajem, ŭziałasia T. W. Bielaruskaje Katalickaje Wydawiectwa, jakoje wydała adozwu da składaŭnia achwiaruŭ na hetu-ż metu. Hrošy dla Kat. Wydawiectwa można ślać, pawodle adozwy, na čekawajecie konto staršyni T. W. Ks. A. Staniewicz a ŭ P.K.O. Nr. 145 106. Adres T. W. Wilnia św. Ihnata 9—11a.

Z wydawieckaj niwy. Na dniach wyšaŭ z druku čarhowy Nr. 8 za m-c wiersień s. h. bielaruskaj katalickaj časopisi „Chryścijskaja Dumka“.

ramika ŭkraiŭskaja i asabliwa — polskaja?

„...U ŭkraiŭskaj ceramicy nima tej adnalitaści, jakaja zachawałasia ŭ bielaruskaj. Widać tut wyraznaje kryžaŭnie bielaruskich i polskich upływaŭ... Bolś hetaj adnalitaści maje hančarstwa na etnična polskich ziemlach, chacia nia ŭ takoj stupieni, jak u Bielarusi...“ Dy i charastwo polskaj ceramiki susim inšaha, mienś ślachotnaha charakteru, bo „charastwo bielaruskaj ceramiki — charastwo dyferencyjacyi formy, lohka padčyrknuť skromnym ornamentam. Formy ŭ polskim hančarstwie mienś roznadnyja, majem tut pierawažna tolki misku i zban. Jany prytym kudy bładniejšyja, mienś čystyja i ślachotnyja, bolś hrubyja ŭ swaim wyhladzie („rubasne“).“

Tak charakteryzuje aŭtor palak polskaje hančarstwa.

Jak bačym bielaruskaja ceramika,

Z frontu mižnarodna-palityčnaj baračby.

U mižnarodnaj palitycy ciapier jašče ŭsio taŭčecca na pieršym miešcy sprawa h. zw. ŭschodniaha paktu — sajuzu: Litwy, Łatwii, Estonii i Finlandii. Francyja i Sawiety, žwiataŭšysia wajskowa-palityčnym sajuzam, starajucca ŭsio adarwać Polšč ad sajuzu z Niamieččynaj i tady ŭtwaryć mahutny blok dziaŭkaŭ, jaki-bišoŭ z Sawietaŭ praz Finlandyju, Estoniju, Łatwiju, Litwu, Polšč u Čechasławaččynu, addzialajućy ad ŭschodu Niamieččynu. Adnačasna z hetaj palityčnaj akcyjaj, Francyja namahajacca pieraciahnuć na swoj bok: Anhliju, Belhiju i Italiju. Kali-b Francyja dy hetu ŭdałasia, dyk tady jana byla-b dyktataram u eŭrapejskaj palitycy i zmusila-b Niamieččynu zaklučyć z Francyjaŭ dahawor ŭzajemnaj biašpieki, jaki-b zabiašpiečyć trywałość sučasnaŭ palityčnaŭ stanu ŭ Eŭropie.

Ale da hetaha nijak nia choćuć dapaścić: Niamieččyna, Polšč, Italija i Anhlia. Polšč wiedaje, što prystupić ŭ sajuz Francyji z Sawietami, budzie zmušana słuchać ichniaŭ kamandy, a niamiecka-polska-italjanskaja supalka maje susim inšyja plany ŭ Eŭropie, jakija Francyja z usich sił starajacca raźbić. Woś dzieła hetaha, niadaŭna francuski ŭrad zaprapanawaŭ Italii wialikija terytoryjalnyja ŭstupki ŭ Afrycy i hrašowuju pazyčku, kab Italija pajšla pa linii mižnarodnaj francuskiej palityki; a Polščy, kab kinuła Niamieččynu dy pierajšla na bok Francyji, paabiacaŭ francuski ŭrad mnoha palityčna-haspadarčych kancesijaŭ i tak-ža hrašowuju pazyčku. Hazety pišuć, što francuski ŭrad miż inšym abiecaŭ Polščy zlučyć jaje z Litwoj, a kali jana — Polšč nia pojdzie pa linii Francyji,

dyk Francyja z Sawietami nikoli nie dapaścić da narušeŭnia niezaležnaści Litwy. Takim čynam biednaja Litwa stała ŭziatkaŭ u rukach eŭrapejskaj palityki. Francyja ŭ hetaj sprawie pamahajuć Sawiety. Sawiecki kamisar zahraŭničnych spraŭ papsawaŭ usie zachady Polščy ŭ sajuzie prybałtyckich dziaŭkaŭ: Finlandyji, Estonii, Łatwii i Litwy, a ciapier prabuje pamiryc Niamieččynu z Sawietami. Heta chiba nia ŭdasca. Ale francuska-sawiecki sajuz astajacca čwiordym faktam, z jakim Eŭropa musić ličycca. Ciapier u Eŭropie biaz zhody francuska-sawieckaj supalki ničoŭa paważniejšaha nia moža stacca, bo ŭ pracuŭnym wypadku moža pačacca paŭtareŭnie suświetnaj wajny.

Pry hetym treba zaciemić i fakt, što Francyja ŭwodzić Sawiety ŭ centr eŭrapejskaj aktyŭnaj palityki — ŭ Lihu Narodaŭ. Na sioletniaj sesii Lihi ŭ pačatku wieraŭnia s. h. Sawiety majuć aficyjalna zajawić swajo ŭstupleŭnie ŭ hetu aficyjalna mižnarodnuju, a faktyčna — francuskuju, lihu dziaŭkaŭ. Treba spadziawacca, što ŭsie dziaŭkawy, jakija nie naležać da francuska-sawieckaha sajuzu, pačnuć pa čarzie z Lihi Narodaŭ wystupać, jak zrabili ŭžo Japonija i Niamieččyna.

Z hetaha ŭsiaho my bačym, što ŭ Eŭropie krystalizujucca dwa sajuzy dziaŭkaŭ: adzin na čale z Francyjaŭ, a drugi na čale z Niamieččynaj, i hatujucca da rašućaj baračby za siłu, značeŭnie i ŭładu.

p—k.

Polska - niamiecki tajny dahawor?

Francuskaja hazeta „Liberte“ čwierdzić, što miż Polščaj i Niamieččynaj zaklučany tajny dahawor, jaki padpisany adnačasna z dahaworam ab nienapadaŭni. Hety tajny dahawor byccam składjajacca z hetkich punktaŭ: Niamieččyna pryznaŭ Polščy kaniešnaść dostupu da mora i zhadžajacca na pryłučeŭnie Litwy da Polščy. Niamieččyna zrakajacca pretensijaŭ da Klajpedy. U wypadku wajny Polščy z Litwoj, Niamieččyna nia budzie stawić nijakich damahaŭniaŭ. Kali budzie pryłučana Litwa da Polščy, tady Polšč addaść Niamieččynie kalidór, Gdyniu i zhodzicca na pryłučeŭnie da Niamieččyny Gdansk i h. d. Polskaja i niamieckaja presa nazywaŭ hetyja čwierdžaŭni niepraŭdziwymi i drukuje aficyjalnyja zapiaŭečaŭni.

skrypieła ŭ cybuku. Što robiatcy, prysieŭ jon pośle, kab adwieści duch, da fartapijanu. Ale i tut nia jšo: dźwie basowyja struny byli značna abnižany, dyk dziorli wucha i psuli nastroj. Daŭno ŭžo prybiraŭsia jon naciahnuć ich da tonu, dy za hetaj kaladoj nia było času. Ciapier-ža specyjalna ŭziaŭsia da raboty: dastaŭ strunny kluč, adčyniŭ fartapijan i staŭ kalejna padkručywać struny, prabujućy tonu. Ale taja ŭporystaja struna nie chaciała padacca: kruciŭ jaje tudy-śludy niekalki razoŭ — usio ton nie padchodziŭ da harmonii. Dyk woś, kryšku nieciarpliwy, pacisnuŭ klučom krapčej, aź narawistaŭ struna syknuła waroža i, sarwaŭšysia z swajho kałka, ściebnuła jaho pa ruce. Šram, jak kaŭbasa, na ruce, u paru miasczech padciokšy krywioju, byŭ dobrej zapłataj chwilowaj nieciarpliwaści.

— Prapadzi ty, takaja rabota! — burknuŭ Charaśucha i zatresnuŭ wielka fartapijanu.

Ciapier ŭžo saŭsím zły chadziŭ nerwowa pa pakojčyku. Chwaciŭ za lulku, ale, jak na toje licha, nia było ŭžo tabaku ani kaliŭka. Chwaciŭ nerwowa partyturu imšy św. Cecylii i pačauŭ wypisywać na hałasy. I tut nie pašlo: u partyi sopranawaj pastawiŭ basowy kluč. A jak zrabii dalej jašče paru pamyłak, dyk, braznuŭšy absadkaj ab stoł, pačauŭ machinalna adziawacca, choć i sam jašče nia wiedaŭ, kudy pojdzie. Hlanuŭ mimachodam u lusterka, chacieŭ, padaŭniejšaj prywyčcy, pryhladziić čuprynu, ale waloŭ nie akazałasia ani kaliŭka, tolki jašče čuć-čuć tleŭ świetleŭki pušok. Pryhladziiŭšy choć toj pušok, Charaśucha nacisnuŭ šapku na wuśy i braznuŭ dźwiarmi.

— Kudy? — pytaŭ siabie.

— Na spacyr! — adkazaŭ siabie.

— Adzin? El... stary kawaler, budzieš badiacca, jak s... a. Fu! stydu ty nie maješ. Chiba wačej pazyčyš u kaho?... lepś wiarnisia nazad!

— Pajdu da Marcuka! — raptam pastanawiŭ Charaśucha, i wielmi ŭściešyŭsia z takoha adkryćcia.

— Tam i tabak ciapier bywaje, — tatkawaŭ

sabie arhanisty: — a ja sam ab heta kaliści pastaraŭsia. Nu, i sam Marcuk jakraz chwareje i treba-ž jaho adwieđać: pahaworom — dušu adwiazdiom. Aż dziŭna, čamu ja pierš ab hetym nie dahadaŭsia. E-e ech!...

Tut Charaśucha aź pamaladzleŭ, zaśmiajuŭsia sam da siabie i čuć nie padskočyŭ z radaści. Ale tut raptam pašliŭnuŭsia na hładkaj darozie i lapnuŭ, jak kažuć „z usich čatyroch noh“ pad samym paroham u Marcuka. Užo-ž jak nia jdzie čaławieku, dyk nia jdzie! Tut tolki prypomiŭ Charaśucha, što, wyjšaŭšy z chaty, spatkaŭ babu z putymi wiodrami i zabyŭsia plunuć.

Charaśucha ŭwajšoŭ da Marcuka z minaj čaławieka, katory nioś harščok z ježaj, zwanaj u susieda, i pa darozie harščok raźbiŭ. Ale, uwajšoŭšy, jak hlanuŭ na staroha Marcuka, lažačaha, jak Łazar, i na stolik, što stajaŭ pry jahonym ložku dyk tak razśmiajuŭsia, što prosta nia moh strymacca. Bo i było čaho: stary lažaŭ na ložku, nakryty raboj zikrataj koŭdraj... nu, ale heta jašče ničoŭa i nia z hetaha śmiajuŭsia arhanisty! Cikawiejšy byŭ toj stolik kala ložka i toje, što tam na im było: a tam lažaŭ kapšuk z machorkaj, lulka i ražaniec; stajała butelka z wodkaŭ i čarke; lažała pry hetym hrubaja knižka da nabaženstwa i akulary; stajała adna wialikaja bańka; dymieła maleńkaja lampka, što nazywaŭć „kazinaŭ wočka“; lažaŭ kłok waty, nakručany na pałacku; stajała niejkaja blaška z karasinaŭ, i apyč taho było tam jašče mnoha roznaj drabiazcy, katoraj patreby adrazu nielha było zrazumieć.

— A badaj ciabie tak i hetak! što-ž ty, hračawodnik, wyrablaješ? — kazaŭ Charaśucha.

— Jakto, što? lažu, jak bačyš, i chwareju. Što-ž ty tut śmiešnaha bačyš? — Stary Marcuk aź abidzieŭsia.

— Dy ja nia toje! — kazaŭ Charaśucha: — chwareć to nia štuka; ale što ty zlučyŭ światoje z praklatym i jak to kažuć: „I Bohu świečka i čor-

tu i aharak.“ Jak heta, pierš wypješ, a pośle pamolišsia?

— Nu, dyk što? wypju i pamalusia: ja nia ŭpiwajusia — što-ž tut hrešaje?

Marcuk i sapraŭdy ŭžo pačynaŭ hniewacca, ale arhanisty spachwaciŭsia i hutarku abiarnuŭ u žart. Zakuryli, razhawaryliŭsia, i Marcuk pawioŭ pry susiedzie zwyčajnuju praktyku žyćcia i lačeŭnia ŭ chwaroŭbie, wykładjajućy pry hetym patrebu i karyść kožnaj rečy, što była na tym cikasym stoliku.

— Widziš, zakuryć-ža treba: biaz hetaha nia wytrywaješ u takoj chwaroŭbie; a tabak ciapier u mianie dobry.

— Praŭda, što-ž hawaryć! — paturaŭ i patakiwaŭ Charaśucha: — ale jak-ža chwaroŭba? Niešta doŭha, waspan, zalažaŭsia; a tut i wiasna zapazuchaŭ: bačyš, jaki mileŭni wiececiarok padźmuchiwaŭ! Jak toj kazaŭ: „kab jamu łupy papuchli!“ — hawaryŭ arhanisty, pacirajućy skrepšyja ruki.

— Pryznacca, dyk ja i sam nia wiedaju, jakaja chwaroŭba i jak tut tabie rastłumačyć? i ŭsio balić i ničoŭa nie balić. Jak lažu spakojna — ničoŭa nie balić; a jak kranusia z miejsca, dyk i wytrywac nia možna: naha raźbiraŭ, pad lyžačkaj piače, u kryży łomić i niejkaja niemaraść chodzieć pa kaściach — choć ty hwałt kryčy. A čaławiek nia kamień — parušycca musiš. Dyk wotratujusia, jak mahu i, dzikawać Bohu, pamahaje. Jak zapiače pad lyžačkaj, ja tahdy čaračku z piercam dam u siaredzinu, a žwierchu woś hetuju bańku pastaŭlu, dyk ci pawieryš? — jak rukoj adyjmajel! Tahdy i ražančyk admoŭlu, litaniju da Usich Światych, ci choć pakutnyja psalmy. A lulka — woś adzinaja maja paciecha ŭ staraści. Tak, jak bačyš, i karataju dzieŭ, niachaŭ budzie Bohu na chwał. Zatoje i lampka ŭ mianie wiečna haryć, kab ahoŭ byŭ pad rukoju.

Tak staryja zluziukali, jak dwa hałubočki.

Blok nadbałtyckich dziarżaŭ.

Pierahawory ŭ sprawie ŭtwareńnia bloku nadbałtyckich dziarżaŭ miż Litwoj, Łatwii i Estonii zakončyli się poŭnaj adnazhodaj. Blok heny budzie mieć na mecie pradusim supolnuju abaronu prad pasiahańniem inšych dziarżaŭ na ziemi siabroŭ bloku.

Henaja zhoda troch uspamniennych dziarżaŭ na ŭtwareńnie supolnaha frontu nad Bałtyckim moram u abaronie ŭ pieršuju čarhu ad Niamieččyny maje wialikaje palityčnaje značeńnie asabliwa dla Litwy ŭ adnosinach da Polšcy i Niamieččyny.

Polskija ŭłady ad samaha počatku polska-litoŭskaha sporu za Wilni pilnawali, kab Łatwija i Estonija nie zaklučyli sajuzu z Litwoj, pakul Litwa nie adklasiasia swaich pretensijaŭ da Polšcy za Wilenščynu. Ciapier, jak bačym, upływy polskaj palityki nad Bałtyckim moram najmienšyja: Łatwija i Estonija zaklučajuc sajuz z Litwoj dy jašče i tworac nowuju antantu (sajuz) nadbałtyckich dziarżaŭ i adnačasna Litwa ŭporysta trymajecca na swaim u damahańniach Wilni i Wilenščyny. Nia mienšyja palityčnyja zabyčy ad hetaha bloku dla Litwy i ŭ zabiešpiačeńni ad Niamieččyny, jakaja swajej ahresyŭnašciaj hraziła ŭžo aneksijaj Kłajpedy.

Kala hetaha bloku nadbałtyckich dziarżaŭ uwažna abchodzić i francuskaja mižnarodnaja palityka, starajucysia zakrapić swaje upływy i palityč-

naje kirawiectwa ŭ Eŭropie. Italjanskaja presa padaje projekt „uschońiaha paktu“, jak i žaŭlajecca projektam francuskim z anhielskimi papraŭkami. Heny projekt składajecca z 3-ch dahaworaŭ.

Pieršy dahawor maje achapić: Rasieju, Polšč, Niamieččynu, Litwu, Finlandyju, Łatwiju, Estoniju, Čecha-sławaččynu. Dahawor zabawiazaŭ-by henyja dziaržawy da nienapadańnia adna na adnu i pamahać tej, na ktoruju adna z hetych dziarżaŭ napala-b.

Druhi dahawor zaklučyła-b Francyja z S.S.R.R. u sprawie wykanańnia dahaworu zaklučanaha ŭ Lokarno.

Treći dahawor mieli b padpisać usie dziaržawy pieršaha dahaworu z Francyja. Aprača hetaha mieŭ-by być zaklučany asobny dahawor miż Francyja i Anhlijaj u sprawie ŭtrymańnia ŭ supakoju Niamieččyny i Rasiei.

Słowam, kala niewialikaha bloku nadbałtyckich dziarżaŭ paŭstajuc plany francuskich i anhielskich palitykaŭ dzieła razbudowy wialikaha palityčnaha sajuzu eŭrapskich dziarżaŭ, ja kim chočacca Francyja kirawać pawodle swaich potrebaŭ.

Ci heta Francyja ŭdasca ci nie, ale z faktam zawiazańnia bloku nadbałtyckich dziarżaŭ, biez učasčia Polšcy i suproć palityki Niamieččyny, treba ŭžo ličycca.

Nadbałtycki mytny sajuz.

Pašla palityčna konferencyja nadbałtyckich dziarżaŭ u Ryzie, 1 h. m. pačałasia ŭ Talinie haspadarčaja bałtyckaja konferencyja tych-ža: Litwy, Łatwii i Estonii.

Staršynia naradaŭ konferencyi ŭ

pramowie zajawiŭ, što z boku haspadarčych spraŭ niama nijakaj pieraškoddy, kab dawiešci haspadarčaje supracounictwa hetych troch dziarżaŭ ukłučna da mytnaha sajuzu.

Liha Narodaŭ i S.S.R.R.

Na čarhowaj sesii Lih Narodaŭ, jakaja maje pačacca 10 h. m., maje pastupić na razhlad i sprawa ŭstupieńnia ŭ Lihu Narodaŭ S.S.R.R. Suproć pryniaćcia S.S.R.R. u Lihu Narodaŭ adkryta wystupiŭ Watykan, Šwajcaryja i inšyja dziaržawy. Maty-

wy niepryniaćcia Sawietaŭ u Lihu padajuć, što Liha Narodaŭ staic na stanowiščy swobody wierawyznańnia i swabody čalawieka, a ŭ Sawietach panuje strašenny relihiyny prašed i nowaje niawolnictwa čalawieka.

Polskaja presa ab Kanhresie Nacyjanalnych Mienšašciaŭ.

U Bernie šwajcarskim 4 h. m. pačaŭsia 10 čarhowy mižnarodny Kanhres Nacyjanalnych Mienšašciaŭ. Na paradku dnia hetaj sesii, jak my ŭžo padawali, znachodzic sprawa polskaha projektu zakonu ab nacyjanalnych mienšašciach, padanaha Polščaj u Lihu Narodaŭ. Z hetaj pryčyny

polkaja krakaŭskaja hazeta „Głos Narodu“ ab 10 sesii Kanhresu Nac. Mienšašciaŭ miż inšym piša hetak:

Hety Kanhres, jak i zašisody byŭ niapryčilna nastauŭleny suproć Polščy, hetych razam maje wykazacca za polskim projektam.

Roznyja wiestki.

Znajšli twory staroha biełaruskaha mastaka. Jak piša „Przeglad Katolicki“ ŭ časie remontu katalickaj katedry ŭ Sandomiry, adčyščajucy ścieny, padwapianoj pabielaj adkryli rabotniki niekalki starych abrazoŭ malawanych na ścianie (freski), majucych wialikuju wartaść jak mastackuju tak i archeolohičnuju. Freski hetyja zajmajuc usie ścieny wialikaha prezbiterjum. Nad wialikim aŭtarom namalawany abraz bahasławiačaha Chryste; pobač Jaho biblijnyja proroki, a nad im cherubiny dy serafiny. Na bočnych ścianach żywicio Chrysta ad Naradžeńnia da ŭšesćcia. Pa prawaj staranie jość wialiki abraz Ŭspieńnia Prešwiatoj Boharodzicy, Jakaja akružana apostołami dy wučniami. Nad abrazaŭ napisy ŭ łacinskaj dy sławianskaj mowach.

Jak zdahadywajucca, freski hetyja malawaŭ nadworny mastak karala Jahajty (1386—1432 h. — biełarus Andrejka. Da tworaŭ Andrejki naležać i freski ŭ kaplicy na zamku ŭ Lublinie.

Z hetaha widać, što dziady naŭy piasot hadoŭ tamu swajej kulturaj dziwili nia tolki Maskwu, dy Litwu, ale bahacili i zachadniju Polšč. Zrabiła nas ciomnymi ŭtrata swajoj niezaležnaści, adychod naŭych bajaran i duchawienstwa da polskaści i rasiejskaści dy čužackaja niawola.

Smiešnym prad twarami naŭych dziadoŭ wyhladaje čwierdžeńnie ciapierašnich kulturtrehieraŭ, što dziady naŭy byli ciomnymi i nas prašwiaciŭ Krakaŭ. Prykład Andrejki šmat nam ab hetym kaža.

Zapas zbožža. Na mižnarodnaj zbažžowaj Konferencyi ŭ Londonie, dzie byli pradstaŭniki roznych dziarżaŭ, wyjaśnilasia, što na 1 žniŭnia s.h. wa ŭsim świecie jość 1240 milionaŭ korcaŭ zapasu zbožža. (U korcy kala 95 kilo). U 1933 hodzie hetaj paroj było 1120 milionaŭ korcaŭ zbožža ŭ zapasie, a ad 1922 da 1928 h. było pa 625 milionaŭ.

Sioletnija suša ŭ Amerycy, słaby ŭradžaj ŭ Kanadzie i ŭ Aŭstralii, a tak-ža nia zusim dobry i ŭ Eŭropie častkawa žmienšać hety zapas. Adnak spadziajucca, što ŭ 1935 hodzie hety zapas zbožža wa ŭsim świecie jašče ŭzrašćie.

Z POLŠČY.

Nadužyci ŭ Żyrardowie. U tkalnych fabrykach żyrardoŭskich wykryli wialikija nadužyci na stratu dziaržaŭnaha skorb. Aryštawali niekalki dyrektoraŭ addziełaŭ fabryk. Wyjawiłasia, što dahawor miż francuskimi kapitalistami i polskimi siabrami za-

klučany byŭ na škodu dziaržaŭnaha interesu Polšcy ŭ dwary senatara z B.B. Dobieckaha, z jaho učasćciem i dara-daj Lednickaha. Pašla wykryćcia hetych nadužyciaŭ. Lednicki wyskačyŭ y 2 pawierchu praz wakno i zabiłsia, a Dabieckaha partyjny sud pryznaŭ winoŭnym nadužycia i jon zroksia mandatu senatara dy wystupiŭ z B.B. Nowyja 100 zlotyja. U kancy h. m. Bank Polski maje wypuścić nowyja 100 zlot. banknoty.

Za aryšt treba płacić. Ministerstwa nutranych spraŭ wydało zahad, što za adsedku administracyjnaj kary ŭ aryście budzie płacić pakarany pa 1 zł. za kožny prasiedžany dzień.

Pawarot rabotnikaŭ z Francyji. Francuskija ŭłady wykidajuć z fabrykaŭ polskich rabotnikaŭ. Nadawiešcy wiarnułasja z Francyji ŭ Polšč 4500 rabotnikaŭ.

Paŭtornaja zatopa. U Haliččynie paŭtorna pačynajecca zatopa; pašla wialikich daždžoŭ reki pačali ražliwacca i ŭžnoŭ zataplać nižejšyja miašciny.

Challenge (šalanž = wypieradki aerapłanaŭ) pačynajecca 7 h. m. ŭ Wařawie. Učasniki mižnar. wypieradkaŭ pralatuć nad Eŭropaj i Afrykaj i wiernucca ŭ Wařawu 14 h. m. Apošniaj stancyaj prad Wařawaj jość Wilnia.

Z ZAHRANICY.

Hoład ŭ Sawietach. Anhielskija hazety apisywajuc ab strašennym hołdzie ŭ Sawietach, asabliwa na Ukrainie; kala Kijewa adno siało wymierła z hoładu, z 40 stemjaŭ astalosia żywych tolki 6 dzieci. Pajeli ŭsich sabak i katoŭ. Sioleta tam tak-ža spadziajucca hoładu, bo bałšawiki adbirajuć uwiś uradžaj.

Z Dalokaha Ŭschodu padajuć hazety, što z pahraničča z Mandzuryi ŭciakajuć sawieckija čynouniki ŭ

Rasieju. A što budzie, jak pačujuć streł japonskich harmataŭ?

U Mandzuryi, z pryčyny wialikich daždžoŭ, reziłisia reki i zelili wialicznaja prastory nižejšych miašcin. Utanuła 600 asob, zatoplena 700 damoŭ. Bołš 60 tysiać ludziej apynułasja biez strachi nad haławoj.

Z KRAJU.

Kasujuć Uniju ŭ Pinsku. Praz niekalki hadoŭ ŭ Pinsku z hodu ŭ hod adbywalisia unijnaja konferencyi. Na hetych konferencyjach hawaryli ab sposabach prawodžeńnia Unii i časta byli čutny hałas, što treba Uniju prawodzić siarod biełaruskaŭ pabiełarusku, a siarod ukraincaŭ — paŭkraińsku. Hetyja hałas mnohim niespabalisia i musić dzieła hetaha ŭžo sioleta unijnaj konferencyi ŭ Pinsku nia budzie. Ukrainskaja hazeta „Nowa Zoria“ piša, što papiarednija Pinskija unijnaja konferencyi byli nie pa liniu palityki polskich biskupaŭ. A linija heta wielmi dcŭhaja — papolsku ad Krakawa aŭ da Tabolsku.

Adamowičy — Biełarusy(?) Wiedamyja lotniki braty Adamowičy, što prylacieli aerapłanam z Ameryki ŭ Polšč, pachodzic z Alkawič, Wialejskaha paw. i nie zabyłisia rodnaj mowy — haworać spatykajučysia z sialanami ŭ Kraju pabiełarusku.

Z WILNI.

Školny hod na Wilenskim uniwersytecie pačaŭsia aficyjalna 1 wierašnia. Zapisy nowych studentaŭ, prymacca buduc ad 24 wierašnia da 6 kastyčnika. Pieraekzaminoŭki pawinny končycca da 25 wierašnia, ekzamin — da 29 wierašnia. Lekcyi pačynajucca 8 kastyčnika. Nowapastupajučych studentaŭ pierahladaje le-karskaja komisija.

Pišmy z wioski.

Starastwa pazwalaje, a pastarunak palicyi zabaraniaje.

Druja, Brasłaŭskaha paw. Hur-tok Biełaruskaha Instytutu Haspadar-ki i Kultury ŭ w. Šalciny mieŭ zła-dzić u susiedniaj wioscy Jakuzach biełaruskaje pradstaŭleńnie 12 i 19 žniŭnia s. h. Mielisia pradstaŭlać „Paŭlinku“ J. Kupały. Dzieła wykanańnia hetaj pjesy była šyrokaja zarhanizawana wakoličnaja biełaruskaja moładź, jakaja z mnohich pryčyn zapisaŭšysia ŭ „Stralcy“ u „S.M.P.“ i „Młodzież Wiejskuja“. Takim čynam 30 asabowaja hramada biełaruskaj moładzi nawučyłasja pradstaŭlać „Paŭlinku“ z dadatkam chorelnaha śpiewu biełaruskich narodnych pieśniaŭ. Było ŭsio hatowa i treba było tolki pakazać heta ŭsio na scenie wakoličnym sialanam. U Brasłaŭskim starastwie dastali na pradstaŭleńnie dazwoł, mieli ŭžo ładzić i dachod praznačyć na paciarpieŭšych ad zasuchi.

Abwieścili wa ŭsich wakoličnych wioskach, što pradstaŭleńnie adbudziecca ŭ niadzieli 12 i 19 žniŭnia. Sialanie, asabliwa moładź, pačali hatowicca na spektakl. Zacikaŭleńnie było wialikaje i šyrokaje. Nie spada-balasia heta ŭsio prabywajučamu ŭ naŭych wakolicach, wiadomamu pradžisławetu ks. Barodziču dy ŭ wakolicy polskamu wučycielu Pažohu. Pa-čałasja akcyja praciuńaja; artystaŭ-amataraŭ pačali „zapašać“ na pastarunak palicyi aŭ za 13 wiorst u Leon-pol i tam niečaha pytacca i dapytwacca, a ks. Barodzić na aŭtamabili razwoziŭ hetyja „strašnyja“ wieści pa cełym pawiećcie. Adnak sprawa pradstaŭleńnia nia spyniałasja i dzieła dajšo da kanca. Pryšla wyznačanaja niadziela 12 žniŭnia.

Prybyła ŭ w. Jakuzy 2-ch pali-cejskich z Dru i moŭčki pryhladali-sia i prysłuchowalisia nastrojom pry-bywajučych na pradstaŭleńnie ludziej. Kali prybyło ŭ wiosku na pradstaŭleńnie bołš 300 wakoličnych i z da-lejšych wiosak sialan, palicejskija za-jawili, što zabaraniajuć ładzić pradstaŭleńnie. Narod, zacisnuŭszy zuby, na heta pryhladaŭsia i naležna heta ŭsio

acaniŭ. Pašla hetaha ab biełaruskim pradstaŭleńni ŭ Jakuzach pajšoŭ pa-nury i burny tołk pa ŭsiej wakolicy. Drujski.

U palicyi na woku.

Druja, Brasłaŭskaha paw. Cika-waje woś žjawišča, što i čalawiek pa-padaje na woka. Hetaje zdareńnie było kala nas sioletnij wiasnoj.

Biełaruskaja Komisija Pomačy Haładajučym pry red. „Samapomač“ abwieścila ŭ „Bieł Krynicy“, što Li-toŭskaje Dabradziejnaje T-wa achwia-rawała hałodnym biełarusam peŭnuju sumu hrošo. Centralnaja biełaruskija arhanizacyi ŭ Wilni sarhanizawali sp-cyjalnuju Komisiju, jakaja i rozdawała hetyja hrošy. U našej wakolicy, choć pa krysie, ale mnoha chto atrymaŭ hetaj zapamohi. Ab hetym raziłisia wiestki šyrokaja, a da nas hetkija z wiestki dachodzili z pad Mior, Brasłaŭa, Jodaŭ i druhich wakolic.

Pašla hetaha pačali ludzi adzin druhomu raskazwać, jak ich strašać za hetyja hrošy; susiedzi čwierdziać, što ŭsie tyja, chto atrymaŭ ad Kami-sii zapamohu, apynułasja ŭ palicyi na woku.

Dziŭny zdajecca, i biezpadstaŭny hety strach, adnak jon maje i swaju padstawu i swaju lohiku.

Apošniaj aryšty ŭ našej wakolicy, jakija adbyłisia, šukajuć komunistaŭ, achapili i świadamy dy najbołš dziejny biełaruski nacyjanalny element. Praŭda, pašla aryštaŭ byli zwolnieny, ale i heta maje swojadplaćatak u psy-chicy narodu. Kali-ž atrymliwali zapamohu, dyk palicyja cikawilasja, chto atrymliwaje.

Woś i padstawa, woś i lohika strachu i značeńnia skazu „ŭ palicyi na woku“.

Świadamość narodnaja kala nas wialikaja, ale jana ciapier prytałasja i burlic sakretna tolki miż swaimi, wyścierahajučysia, kab nia być u palicyi na woku. Dla sprawy biełaruskaj i hetki stan nia wielmi škodny, bo jon narodnuju świadamaść uhyblaje.

Momich.